

Giáo dục kỹ năng hợp tác cho trẻ 5 - 6 tuổi thông qua trò chơi dân gian tại Trường mầm non Quốc tế thiếu nhi 1-6

Trần Thị Thuần*

*Trường mầm non quốc tế thiếu nhi 1 – 6, Cẩm Phả, Quảng Ninh

Received: 2/6/2024; Accepted: 12/6/2024; Published: 20/6/2024

Abstract: Collaboration skills play an extremely important role in the development and success of each person. People cannot exist independently and satisfy their material and spiritual needs when separating from the relationship with the community and collective. This article presents the Collaborative Skills Education for children aged 5-6 through folk games at 1-6 International Children Preschool

Keywords: Education, cooperation skills, preschool, folk games

1. Mở đầu

Giáo dục mầm non (GDMN) là bậc học đầu tiên của hệ thống GDQD đã xác định mục tiêu chăm sóc, giáo dục (CS,GD) trẻ: Cần phát triển một số nét giá trị, nét tính cách phẩm chất cần thiết phù hợp với lứa tuổi như: mạnh dạn, tự tin, độc lập, sáng tạo linh hoạt, tự giác, tạo điều kiện thuận lợi cho trẻ tham gia vào cuộc sống chuẩn bị tốt cho việc học tập ở lớp 1 và bậc học sau này có kết quả... Chính vì vậy Giáo dục KNHT cho trẻ 5 - 6 tuổi thông qua trò chơi dân gian (TCDG) tại Trường mầm non Quốc tế thiếu nhi 1 - 6 là rất cần thiết.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số vấn đề lý luận về KNHT của trẻ 5-6 tuổi

2.1.1. Một số khái niệm

- **Khái niệm KNHT** của trẻ 5-6 tuổi: KNHT của trẻ 5 - 6 tuổi là khả năng phối hợp hành động của trẻ để cùng thực hiện có hiệu quả một nhiệm vụ chung, dựa trên vốn tri thức và kinh nghiệm mà trẻ đã có trong những điều kiện nhất định, trong đó có sự phân công hợp lý, trẻ giúp đỡ, chia sẻ với nhau để đạt hiệu quả tốt nhất

- **Trò chơi dân gian:** Theo cuốn Tuyển tập TCDG cho trẻ mẫu giáo: “TCDG là những trò chơi được nhân dân sáng tạo, lưu truyền tự nhiên, rộng rãi trong dân gian, là một hình thức sinh hoạt văn hóa dân gian”.

- **Giáo dục KNHT trong TCDG cho trẻ MG5 - 6 tuổi:** là quá trình tác động sự phạm có mục đích, có kế hoạch của nhà giáo dục đến trẻ nhằm hình thành và phát triển ở trẻ sự phối hợp hành động chơi để cùng thực hiện có hiệu quả trong TCDG dựa trên những tri thức và vốn kinh nghiệm đã có trong điều kiện nhất định.

2.1.2. Mục đích giáo dục KNHT trong TCDG cho trẻ MG5 - 6 tuổi

Mục đích của giáo dục KNHT trong TCDG là tác động vào trẻ, giúp trẻ hiểu biết sâu sắc về các giá trị xã hội. Đồng thời tập trung vào KNHT tạo cơ hội cho trẻ phát triển khả năng làm việc nhóm, tôn trọng ý kiến của người khác, rèn luyện kỹ năng giao tiếp trong quá trình tham gia chơi.

Tuy nhiên để làm được điều đó, nhà giáo dục cần có một kế hoạch cụ thể như: Đánh giá nhu cầu để hiểu rõ khả năng, sở thích và mức độ phát triển từng trẻ để có kế hoạch phù hợp; xác định mục tiêu cụ thể; lựa chọn các TCDG phản ánh nền văn hoá, giá trị giáo dục và phù hợp với mục tiêu; thiết kế hoạt động thú vị, kích thích sự tham gia của trẻ đồng thời liên tục quan sát và điều chỉnh,...

2.2. Một số biện pháp giáo dục KNHT của trẻ MG5-6 tuổi thông qua trò chơi dân gian

2.2.1. Tạo cơ hội cho trẻ phối hợp cùng nhau khi tham gia chuẩn bị kế hoạch và môi trường tổ chức chơi

- Mục đích biện pháp

Trong trường mầm non, vui chơi là hoạt động chủ đạo của trẻ và sử dụng TCDG sẽ giúp trẻ phát triển những kỹ năng cần thiết cho trẻ sau này. Cho trẻ tự tìm kiếm nguyên vật liệu chơi không chỉ tạo cơ hội cho trẻ làm việc cùng nhau mà còn phát huy được tính sáng tạo của trẻ.

Quan sát trẻ trong quá trình tìm nguyên vật liệu, quá trình trao đổi của trẻ với các bạn cùng chơi và thực hiện hành động, TCDG sẽ nhận diện được những tính cách của trẻ, điểm mạnh, điểm yếu từng trẻ. Sau khi trẻ tìm được nguyên vật liệu trẻ sẽ sử dụng chính nguyên vật liệu mình kiếm để chơi cùng các bạn, quá trình chơi giúp trẻ cảm thông, hiểu bạn, chia sẻ lẫn nhau, nhận ra ưu điểm và khả năng của bạn từ đó phân công nhiệm vụ một cách hợp lý khi chơi.

- Nội dung và cách tiến hành

Bước 1: Khuyến khích trẻ lựa chọn và phân nhóm chơi

Cho phép trẻ tự lựa chọn trò chơi mà trẻ muốn, tạo cơ hội cho trẻ chia sẻ suy nghĩ, cảm xúc của bản thân thông qua thảo luận nhóm, bàn bạc, thoả thuận cùng nhau. Sau đó, TCDG phân chia trẻ thành các nhóm nhỏ, đảm bảo mỗi nhóm có đủ thành viên và cân đối về khả năng.

Cách làm này giúp trẻ hứng thú chia sẻ ý tưởng, nhiệm vụ mà trẻ mong muốn hứng thú với các bạn, trao đổi, bàn bạc, thống nhất để lựa chọn nhóm chơi của mình. Đây là cơ hội luyện tập kỹ năng chia sẻ ý kiến, tạo sự tự tin cho trẻ, là một kỹ năng quan trọng thiết lập KNHT cho trẻ.

Bước 2: Cho trẻ chuẩn bị và tự lập kế hoạch

Giao nhiệm vụ mỗi nhóm hãy lập kế hoạch những trò chơi trẻ sẽ chơi. Mỗi nhóm sẽ bầu ra một bạn làm nhóm trưởng để chia nhiệm vụ tìm nguyên liệu chơi, tìm góc chơi, sắp xếp môi trường chơi.

Trẻ hình thành thói quen trao đổi, bàn bạc, thống nhất trong nhóm. Đây là cơ hội luyện tập kỹ năng chia sẻ ý kiến, tạo sự tự tin cho trẻ, là một trong những kỹ năng quan trọng thiết lập KNHT của trẻ.

Trẻ đưa ra nhiều phương án khác nhau để giải quyết nhiệm vụ, trẻ cùng nhau thảo luận để hoàn thành mục tiêu tốt nhất và có thể đặt những câu hỏi phản biện cho nhóm để trẻ lường trước một số tình huống phát sinh.

Bước 3: Cô quan sát và hỗ trợ trẻ

Hướng dẫn cho trẻ thực hiện trò chơi, bao gồm cách chơi và luật chơi. Đồng thời xác định vai trò của các thành viên trong nhóm như người điều khiển trò chơi, người tính thời gian,...

Trong khi chơi, không thể tránh khỏi giữa các trẻ xảy ra xung đột, vướng mắc. Kết quả của vướng mắc đó có thể khiến trẻ mất vui, đổ vỡ tình bạn.

TCDG theo dõi và giám sát quá trình thực hiện của các nhóm, sẵn sàng hỗ trợ khi cần thiết nhưng không can thiệp quá nhiều vào quá trình của trẻ. Lây xung đột là động lực của sự phát triển, tăng thêm sự hiểu biết, sự đoàn kết và giúp cho mối quan hệ của trẻ trở nên tốt đẹp hơn nếu TCDG hướng dẫn, chỉ bảo cho trẻ một cách khoa học, hợp lý. Đồng thời cung cấp phản hồi tích cực và khích lệ tinh thần của trẻ trong quá trình làm việc nhóm.

Bước 4: Đánh giá và khen ngợi

Cho trẻ nhận xét lẫn nhau trong quá trình tham gia chơi để có thể thông qua đó TCDG giáo dục kỹ năng lắng nghe, tôn trọng, chia sẻ với người khác ở trẻ.

Luyện tập kỹ năng đánh giá cho trẻ: Ban đầu TCDG nên để trẻ tự nhận xét và chia sẻ những gì trẻ

làm, cảm nhận được trong suốt quá trình hoạt động. Cần cho nhiều trẻ được nhận xét, kích thích trẻ nói ra những suy nghĩ của mình thông qua những câu hỏi gợi mở nhẹ nhàng. Sau đó, TCDG có thể trợ giúp khi trẻ lúng túng, cần đưa ra những thắc mắc để trẻ trả lời, cho trẻ tự rút ra những kinh nghiệm trong hoạt động hợp tác.

Cuối cùng, TCDG khen ngợi và công nhận sự nỗ lực của trẻ trong quá trình chơi. Lưu ý khi khen ngợi phải xác đáng, những trẻ được khen ngợi phải có sự công nhận của các bạn trong nhóm chơi. Khi khen phải chỉ rõ lý do tại sao trẻ được khen. TCDG không nên chỉ tập trung khen một số trẻ chơi tốt mà cần chú ý cả tới những trẻ chưa bao giờ được khen, đặc biệt là trẻ cá biệt, nhút nhát. Hình thức khen ngợi đa dạng, có thể là một cử chỉ thân ái kèm theo một lời động viên hoặc một lời nhận xét kèm theo sự khích lệ.

2.3.2. Hướng dẫn trẻ tự tổ chức trò chơi quen thuộc theo nhóm

Mục đích biện pháp: Khuyến khích tinh thần hợp tác và gắn kết trong nhóm; Phát triển kỹ năng xã hội; Tăng cường sự sáng tạo và khám phá cho trẻ MG.

- Nội dung và Cách thực hiện biện pháp

a) Lựa chọn trò chơi dân gian

Các TCDG Việt Nam rất phong phú về thể loại, nội dung, hình thức. Vì vậy muốn đưa vào giáo dục trẻ chơi, bản thân TCDG cần nghiên cứu lựa chọn, sưu tầm cho phù hợp với nội dung, hình thức giảng dạy ở trẻ 5-6 tuổi, để trẻ yêu thích và tham gia tích cực vào các TCDG, các bài đồng dao, hò, vè để nâng cao hiệu quả giáo dục KNHT cho trẻ. Đặc biệt chú trọng những trò chơi gần gũi, phù hợp với địa phương. Ví dụ ở miền đồng bằng Bắc Bộ hay có trò “Kéo co”, “Ô ăn quan”, “Chi chi chành chành”,...

Khi sưu tầm TCDG cần chú ý đến trò chơi gắn liền với chủ đề, các trò chơi có mối quan hệ mật thiết với cuộc sống của trẻ, trò chơi mang đến cho trẻ cơ hội tham gia tích cực vào hoạt động, nội dung chơi, cách chơi phù hợp với độ tuổi, và đặc điểm sinh lý của trẻ như:

+ Trò chơi trí tuệ: còn được gọi là trò chơi học tập, nhằm thúc đẩy hoạt động trí tuệ, giúp trẻ nhận thức thế giới xung quanh thông qua các thao tác trí óc kết hợp với hành động chơi như “Ô ăn quan”.

+ Trò chơi vui - khỏe - khéo léo là những TCDG tổng hợp vì mỗi trò chơi kết hợp nhiều kỹ năng vận động thể lực. Mục đích của các trò chơi loại này nhằm phát huy tính tích cực chủ động của trẻ, giúp trẻ mở rộng các mối quan hệ như trò chơi: “Lộn cầu vồng”, “cấp cua bỏ giò”, “ném bóng vào rổ”, “bịt mắt bắt dê”, “kéo co”...

b) Lựa chọn môi trường tổ chức trò chơi dân gian

TCDG gắn bó chặt chẽ với thiên nhiên Việt Nam. Trong TCDG, con người và thiên nhiên hoà quyện với nhau, thiên nhiên được nhân cách hoá trở nên có hồn.

Việc thay đổi không gian chơi sẽ làm tăng hứng thú chơi giúp trẻ tăng cường khả năng tìm tòi, khám phá thích nghi cho trẻ, giúp trẻ phát triển trí tưởng tượng, trẻ được làm những điều mà trẻ muốn, tận dụng được không gian chơi, tăng cường cơ hội chơi cho trẻ.

Có những TCDG mang tính tập thể cao thường có số lượng trẻ tham gia đông và đòi hỏi địa điểm chơi phải có diện tích rộng, bằng phẳng, vệ sinh sạch sẽ, có bóng mát như “Kéo co”, “Rồng rắn lên mây”, “Thả đĩa ba ba”, “Mèo đuổi chuột”....

Nhưng ngược lại cũng có những trò chơi tĩnh, trẻ hay chơi theo các nhóm nhỏ chỉ có 2 người, hay 3-5 người như “Chỉ chỉ chành chành”, “Tập tầm vông”, “kéo cưa lừa xẻ”, “Chuyền thẻ”, “Ô ăn quan”...

Với những trò chơi theo nhóm nhỏ như thế này, TCDG hướng dẫn trẻ tìm địa điểm phù hợp, tận dụng mọi không gian như: Hành lang, hè lớp, góc lớp, dưới gốc cây....

c) TCDG hỗ trợ trẻ tự tổ chức chơi

- Tạo điều kiện cho trẻ độc lập và sáng tạo: TCDG đảm bảo rằng trẻ đủ không gian và tự do để tự tổ chức trò chơi mình đã chọn dưới sự hướng dẫn của người lớn. Điều này kích thích sự sáng tạo và hợp tác của trẻ.

- Hỗ trợ trẻ thông qua câu hỏi và khuyến khích: Thay vì đưa ra hướng dẫn cụ thể, TCDG khuyến khích trẻ suy nghĩ và đề xuất ý tưởng của bản thân. Trẻ có thể hỏi về cách chơi, luật chơi hoặc cách giải quyết xung đột.

- TCDG khích lệ trẻ làm việc nhóm

- Sau khi trò chơi kết thúc, TCDG nhận xét tích cực và đề xuất cách để cải thiện trong lần chơi sau. Điều này giúp trẻ phát triển và tiến bộ từ kinh nghiệm của mình.

2.2.3. Khuyến khích trẻ phối hợp các nhóm trong khi chơi

- **Mục đích biện pháp:** Giúp trẻ chủ động thực hiện nhiệm vụ cùng nhau theo nhu cầu, hứng thú của trẻ. Tạo nhiều cơ hội để rèn luyện các KNHT đã lĩnh hội qua trong quá trình chơi với các bạn. Xây dựng mối quan hệ gắn kết giữa trẻ với nhau trong quá trình hoạt động. Hình thành khả năng tự giải quyết các vấn đề nảy sinh trong hoạt động.

- **Nội dung và cách thực hiện biện pháp**

* **Ứng hộ, khích lệ trẻ chia sẻ kinh nghiệm, ý tưởng chơi cùng nhau**

Trong quá trình tổ chức TCDG cho trẻ, GV cần

làm cho trẻ cảm nhận mình là người đặc biệt và quan trọng đối với các bạn, có vai trò nhất định trong nhóm chơi, không áp đặt trẻ theo ý tưởng của cô và tạo điều kiện thuận lợi để trẻ chia sẻ kinh nghiệm, ý tưởng chơi cùng nhau. Đây là điều kiện quan trọng để trẻ bộc lộ và phát triển KNHT của mình.

Sau khi đã ổn định trẻ, GV cần dành thời gian ngắn để trò chuyện với trẻ về trò chơi trẻ chọn, môi trường trẻ lựa chọn để chơi, GV đặt câu hỏi gợi mở và lắng nghe ý kiến của trẻ đặc biệt là ý tưởng chơi và cách chơi.

* **Tạo điều kiện cho trẻ trải nghiệm và cùng nhau phối hợp:**

- **Xây dựng tinh thần đồng đội:** Tạo ra các nhóm nhỏ để giúp trẻ hiểu và cảm nhận tinh thần đồng đội, thông qua đó tạo ra các cuộc thi đua giữa các nhóm ở cùng 1 trò chơi như “Làm trâu từ lá mít”, “Kéo co”,... kích thích sự gắn kết và phối hợp giữa các nhóm.

Tổ chức thảo luận tập thể: tạo cơ hội trẻ giao lưu, tìm ý tưởng chơi và chia sẻ ý kiến của bản thân.

* **Tạo tình huống chơi và hoàn cảnh chơi:** Khi tạo tình huống chơi, TCDG không nên đưa ra cách giải quyết cụ thể nào mà tạo điều kiện cho trẻ tìm kiếm cách giải quyết theo khả năng và kinh nghiệm của trẻ.

TCDG kịp thời động viên, khích lệ những trẻ có biểu hiện hợp tác trong khi tham gia giải quyết tình huống dưới hình thức như nêu gương để trẻ khác học tập và noi theo.

3. Kết luận

Thực tế, hoạt động chăm sóc, giáo dục (CS, GD) trẻ MN ở trường mầm non cho thấy các trường đã quan tâm nên đã đạt kết quả. Tuy nhiên còn một số GV chưa nhận thức rõ tầm quan trọng của GD KNHT cho trẻ thông qua trò chơi dân gia, chưa có những hiểu biết nhất định về KNHT và chưa có biện pháp GD KNHT cho trẻ.. Vì vậy, hiệu quả đạt được còn thấp. Các biện pháp tác giả đề xuất giúp trường MN Quốc tế thiếu nhi 1-6 vận dụng để quản lý tốt hoạt động GD KNHT cho trẻ ở trường MN trong bối cảnh hiện nay.

Tài liệu tham khảo

1. Đào Thanh Âm (chủ biên) 2005, Trịnh Dân, Nguyễn Thị Hòa, Đinh Văn Vang, *GD học MN tập 1,2, 3*, NXB ĐHS. Hà Nội
2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2012), *Chương trình GD MN*, NXB GD Việt Nam.
3. Nguyễn Thị Hòa (2012), *Phát huy tính tích cực của trẻ MN trong hoạt động vui chơi*, Chuyên đề cao học.
4. Nguyễn Thị Hòa (2003), *Một số biện pháp tổ chức trò chơi học tập nhằm phát huy tính tích cực nhận thức của trẻ MG lớn*, Luận án tiến sĩ GD học ĐHS. HN.